

บทที่ ๕ สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องภาพสะท้อนคำสอนของขงจื้อในนวนิยายไทย มีวัตถุประสงค์ในการวิจัยเพื่อวิเคราะห์ภาพสะท้อนคำสอนของขงจื้อด้านความกตัญญูในนวนิยายไทย และเพื่อวิเคราะห์คุณค่าของคำสอนของขงจื้อด้านความกตัญญู โดยศึกษาจากนวนิยายไทยที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับคนจีนที่อพยพมาอยู่ประเทศไทยและคนไทยเชื้อสายจีน จำนวน ๕ เรื่อง นำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ มีผลการวิจัยซึ่งสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

การวิเคราะห์ความกตัญญูตามคำสอนของขงจื้อในนวนิยายไทย สรุปผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังต่อไปนี้

๕.๑.๑ ภาพสะท้อนคำสอนของขงจื้อที่ปรากฏในนวนิยายไทย

ภาพสะท้อนความกตัญญูตามคำสอนของขงจื้อที่ปรากฏในนวนิยายไทยมี ๓ ประการ ได้แก่ ความกตัญญูต่อบิดามารดา ความกตัญญูต่อบุคคลอื่น และความกตัญญูต่อธรรมชาติแวดล้อม โดยมีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้

๑) ความกตัญญูต่อบิดามารดา นวนิยายไทยสะท้อนให้เห็นว่า คนไทยเชื้อสายจีนมีความกตัญญูต่อบิดามารดาโดยการเชื่อฟังบิดามารดาและปฏิบัติตามคำสั่งจนเป็นนิสัย โดยเฉพาะการเคารพเชื่อฟังบิดามารดาในเรื่องการแต่งงาน นอกจากนี้บุตรยังเอาใจใส่และปรนนิบัติเลี้ยงดูบิดามารดาด้วยเลือกสรรอาหารการกินหรือให้สิ่งที่ดีแก่บิดามารดา ส่วนบุตรที่อพยพมาประเทศไทยมีความกตัญญูโดยส่งเงินให้บิดามารดาในประเทศจีน เมื่อบิดามารดาเสียชีวิต บุตรแสดงความกตัญญูโดยจัดงานศพและการสวมเสื้อผ้าไว้ทุกข์ตามประเพณี

๒) ความกตัญญูต่อบุคคลอื่น นวนิยายไทยสะท้อนให้เห็นว่า คนไทยเชื้อสายจีนมีความกตัญญูต่อครูอาจารย์ ลูกจ้าง และเพื่อน โดยเคารพ ให้เกียรติ และหาโอกาสตอบแทนบุญคุณตามความเหมาะสมและตามความสามารถของตน เช่น ให้สิ่งของแสดงความเคารพ การมีน้ำใจให้เงินในโอกาสพิเศษ หรือให้ลูกจ้างหยุดงานพักผ่อนในเทศกาลต่าง ๆ รวมทั้งการส่งเสริมให้ทำงานที่ดี

๓) ความกตัญญูต่อธรรมชาติแวดล้อม นวนิยายไทยสะท้อนให้เห็นว่า คนไทยเชื้อสายจีนมีความกตัญญูต่อเทพเจ้าและแผ่นดินโดยทำพิธีกรรมเคารพบูชาเทพเจ้าและเจ้าที่เจ้าทาง เช่น คู่บ่าวสาวจะประกอบพิธีการบูชาฟ้าดิน และจะไม่ทำร้ายธรรมชาติแวดล้อม เนื่องจากมีคำสอนว่าธรรมชาติมีบุญคุณต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ จึงควรสำนึกถึงบุญคุณของแผ่นดินโดยปฏิบัติตนเป็นคนดีและสร้างประโยชน์สาธารณกุศลต่าง ๆ เพื่อตอบแทนบุญคุณของแผ่นดินไทย

๕.๑.๒ คุณค่าของความกตัญญูตามคำสอนของขงจื๊อที่ปรากฏในนวนิยายไทย

คุณค่าของความกตัญญูตามคำสอนของขงจื๊อที่ปรากฏในนวนิยายไทยมี ๒ ประการ ได้แก่คุณค่าด้านเป็นเครื่องมือสอนคุณธรรม และคุณค่าด้านความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมจีน โดยมีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้

๑) คุณค่าด้านเป็นเครื่องมือสอนคุณธรรม นวนิยายไทยได้สอดแทรกคุณธรรมของคนไทยเชื้อสายจีนในฐานะเป็นบุตร บิดามารดา นายจ้างและเพื่อน ตามคำสอนด้านความกตัญญูของขงจื๊อในบทบาทของตัวละครเป็นเครื่องมือสอนบุตรจะต้องมีคุณธรรมความกตัญญูต่อบิดามารดาโดยเคารพเชื่อฟังบิดามารดา เลี้ยงดูบิดามารดาเมื่อมีชีวิต จัดงานศพและระลึกถึงบิดามารดาเมื่อเสียชีวิต การมีคุณธรรมความกตัญญูจะทำให้ประสบความสำเร็จในชีวิตและหน้าที่การงาน นวนิยายไทยยังให้ตัวอย่างของตัวละครที่สอนบิดามารดาให้มีคุณธรรมความรักเอ็นดูและความเมตตากรุณาบุตรหลาน โดยการอบรมสั่งสอนและส่งเสริมให้เป็นคนดี ซึ่งจะทำให้มีชีวิตที่มั่นคงและเป็นคนดีของครอบครัวและสังคม นวนิยายไทยยังเป็นเครื่องมือสอนนายจ้างให้มีคุณธรรมความอ่อนน้อมถ่อมตน ความซื่อสัตย์ และการรู้บุญคุณโดยปฏิบัติต่อลูกจ้างเหมือนญาติพี่น้อง ซึ่งจะทำให้ได้รับความยอมรับจากลูกจ้างและส่งผลให้มีความเจริญก้าวหน้าในกิจการ นอกจากนี้นวนิยายไทยยังเป็นเครื่องมือสอนให้มีคุณธรรมรู้จักตอบแทนผู้อื่นที่เป็นเพื่อน ครูอาจารย์โดยมอบสิ่งของให้และการกระทำที่ดีต่อกัน

๒) คุณค่าด้านความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมจีน นวนิยายไทยได้ให้ความรู้เกี่ยวกับประเพณีและพิธีกรรมที่ทำตามความเชื่อเหนือธรรมชาติของคนจีนและคนไทยเชื้อสายจีน มีการเซ่นไหว้บรรพบุรุษและเทพเจ้าในเทศกาลสำคัญของจีนโดยปฏิบัติตามแบบแผนของจีนอย่างเคร่งครัด เพื่อให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์คุ้มครองชีวิตให้มีความสุขและเจริญรุ่งเรือง และเพื่อให้บรรพบุรุษมีความสุขในโลกหน้า

๕.๒ อภิปรายผล

จากการวิเคราะห์ภาพสะท้อนคำสอนของขงจื๊อในนวนิยายไทย มีประเด็นที่น่าสนใจมาอภิปรายผลได้ดังต่อไปนี้

๑. นวนิยายไทยได้สะท้อนภาพของคนจีนและคนไทยเชื้อสายจีนที่ปฏิบัติและสืบทอดคำสอนของขงจื๊อด้านความกตัญญูต่อบิดามารดา ผู้อื่น และธรรมชาติแวดล้อมอย่างต่อเนื่องจากรุ่นต่อรุ่น ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ ๑ คือ ผู้เขียนได้สะท้อนภาพคนจีนที่อพยพเข้ามาในประเทศไทยและคนไทยเชื้อสายจีนได้ปฏิบัติตนและสืบทอดคำสอนของขงจื๊อด้านความกตัญญูจากบรรพบุรุษรุ่นต่อรุ่น เนื่องจากนวนิยายเป็นวรรณกรรมที่ผู้เขียนถ่ายทอดชีวิตจริงของมนุษย์ในสังคม ในฐานะที่ผู้เขียนซึ่งเป็นสมาชิกส่วนหนึ่งของสังคม ผู้เขียนจำลองภาพชีวิตและสังคมจริง เสมือนเป็นกระจกเงาสะท้อนสังคม สอดคล้องกับแนวคิดของริยวอน อินทรกำแหง (๒๕๓๙ : ๒๘-๓๓) ว่า วรรณกรรมเป็นสิ่งที่สัมผัสกับชีวิตและเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมที่สะท้อนถึงชีวิตมนุษย์ในสังคม และสรุปบทเรียนให้กับชีวิตตามความเป็นจริง ดังนั้น นวนิยายไทยได้สะท้อนภาพคนจีนและคนไทยเชื้อสายจีนที่ปฏิบัติตนตามคำสอนและสืบทอดคำสอนมาโดยตลอดว่า เมื่อเป็นบุตรต้องกตัญญูต่อบิดามารดาต่อผู้อื่น และธรรมชาติแวดล้อมตามความเป็นจริงในสังคมไทย

นวนิยายไทยยังทำให้เข้าใจว่า คำสอนของขงจื๊อมีอิทธิพลสูงต่อสังคมจีน คนจีนได้ยึดถือและปฏิบัติตามคำสอนของขงจื๊อ รวมทั้งได้ปลูกฝังลูกหลานสืบทอดต่อเนื่องมาโดยตลอดเป็นเวลานาน นับศตวรรษ สอดคล้องกับแนวคิดของอนันต์ จันทร์เจริญ (๒๕๕๔ : ๑๘-๒๑) ที่กล่าวว่า จีนอยู่ภายใต้ลัทธิความเชื่อและหลักการของ “ขงจื๊อ” มาเกือบสามพันปี และยังมีสืบทอดมาจนถึงในปัจจุบัน แม้ว่าประเทศจีนเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นลัทธิความเชื่อของขงจื๊อ มีบทบาทในด้านวัฒนธรรมของคนจีน คำสอนของขงจื๊อยังฝังรากลึกและเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชาวจีนและสังคมจีน

นอกจากนี้ นวนิยายไทยได้สะท้อนภาพของคนจีนที่สั่งสอนลูกหลานให้มีคุณธรรม ความกตัญญู ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ฟัน ดอกบัว (๒๕๔๙ : ๗๖) ว่า คำสอนของขงจื๊อถือเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตและเป็นมาตรฐานของสังคม จึงทำให้ชาวจีนให้เกียรติผู้สูงอายุ และให้ความสำคัญต่อบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว โดยมีประเพณีงานศพ การดูแลสถานที่ฝังศพบรรพบุรุษ และการเซ่นไหว้บรรพบุรุษอยู่เสมอ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Ma Yuan (๒๕๕๔) ที่พบว่า คนไทยเชื้อสายจีนจะสั่งสอนบุตรหลานให้มีคุณธรรมความกตัญญูทวดเทวี และคนไทยเชื้อสายจีนรุ่นเก่ายังคงรักษาขนบธรรมเนียมและประเพณีจีนได้อย่างดี และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ธาณีวัฒน์ บุญโต (๒๕๔๒) ที่พบว่า คนจีนจะให้ความรักความเอื้ออาทรต่อกัน เป็นความกตัญญูที่มีต่อบุคคลอื่น ดังที่มีการช่วยเหลือคนจีนอพยพในเรื่องที่อยู่อาศัย การหางานให้ทำ หรือการช่วยเหลือกันด้วยแรงงาน และเอื้อเฟื้ออาหารการกินและสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ ก็เพราะว่าชาวจีนได้รับอิทธิพลมาจากลัทธิ “ขงจื๊อ” นำคำสอนเรื่องความกตัญญูมายึดถือปฏิบัติในการดำเนินชีวิต จึงทำให้คนจีนและคนไทยเชื้อสายจีนเคารพเชื่อฟังผู้อาวุโส ปฏิบัติตามคำสั่งสอนผู้ใหญ่ มีความกตัญญูเวทิต่อผู้มีพระคุณ รวมทั้งสภาพแวดล้อมและแผ่นดินที่ตนอาศัย

๒. นวนิยายที่สะท้อนความกตัญญูตามคำสอนของขงจื๊อ มีคุณค่าต่อผู้อ่านในด้านให้ความรู้เกี่ยวกับการมีคุณธรรมความกตัญญูในฐานะที่เป็นมนุษย์เมื่อมีบทบาทเป็นบุตร บิดามารดา นายจ้าง และเพื่อน ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ ๒ คือ คำสอนของขงจื๊อด้านความกตัญญูที่ปรากฏในเนื้อเรื่องนวนิยายมีคุณค่าให้แนวคิดต่อผู้อ่านในด้านให้ความรู้เกี่ยวกับการมีคุณธรรมความกตัญญูในฐานะที่เป็นมนุษย์ เนื่องจากผู้เขียนได้สอดแทรกคุณธรรมความกตัญญูตามคำสอนของขงจื๊อในเนื้อเรื่องวรรณกรรม วรรณกรรมจึงไม่แพ้ความบันเทิงแก่ผู้อ่านอย่างเดียว แต่ยังมีคุณค่าในด้านให้ความรู้และความคิดแก่ผู้อ่านอีกด้วย ทำให้ผู้อ่านเข้าใจสังคมจีนได้มากขึ้นและนำความรู้ความคิดที่ได้จากนวนิยายไทยมาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสุจิตรา จรจิตร (๒๕๔๗ : ๑๖) ที่อธิบายว่า นอกจากวรรณกรรมจะประเทืองอารมณ์แล้ว ยังมีคุณค่าต่อผู้อ่านให้ความรู้ทั้งด้านภาษา ด้านการเมืองการปกครอง ด้านวัฒนธรรม ด้านค่านิยม และวิถีชีวิตของคนในแต่ละยุคสมัยแก่ผู้อ่าน ทำให้ผู้อ่านเข้าใจเรื่องราวที่เกี่ยวกับมนุษย์ได้ รู้จักบุคคลและรู้จักชีวิตกว้างขวางขึ้น อีกทั้งยังมีคุณค่าด้านศีลธรรม ให้แนวประพฤติปฏิบัติที่ถูกต้องตามคำสอนของศาสนาอีก ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่านวนิยายไทยเป็นวรรณกรรมอีกประเภทหนึ่งที่มีคุณค่าต่อชีวิตของผู้อ่านเป็นอย่างมาก

ความกตัญญูตามคำสอนของขงจื๊อที่ปรากฏในนวนิยายมีคุณค่าทำให้ผู้อ่านเข้าใจวัฒนธรรมจีนที่ได้ปฏิบัติสืบทอดความกตัญญูตามคำสอนของขงจื๊อต่อเนื่องกันมา ทำให้คนจีนประสบ

ความสำเร็จทั้งในชีวิตและหน้าที่การงาน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ อุดมพร อมรธรรม (๒๕๕๓ : ๙-๑๓) ว่า ผู้ประพุดิปฏิบัติความกตัญญูกตเวที (เฮ้า) ตามคำสอนของขงจื้อ จะสู่ความเจริญรุ่งเรือง ทั้งในชีวิตและกิจการ และยังส่งผลไปถึงชาติหน้าอีกด้วย และส่งผลให้สังคมจีนมีระเบียบ มีความสัมพันธ์ที่ดีทั้งในครอบครัว ชุมชน และสังคม คนจีนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข แต่ละคนรู้จักและปฏิบัติบทบาทหน้าที่ของตน ทำให้ประเทศจีนมีความเจริญก้าวหน้าและมีบทบาทสำคัญต่อชุมชนชาวจีนในปัจจุบันนี้ ดังที่ยอมรับและยกย่องว่า “ประเทศจีนเป็นประเทศที่ยิ่งใหญ่ มีอารยธรรมและความเจริญในทุกด้านเป็นเวลานานและยังคงอยู่มาจนถึงปัจจุบัน” ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของอาร์ซี เจ. บาร์ห์ (๒๕๒๑ : ๑๗-๑๘) ว่า คำสอนของขงจื้อเป็นแนวคิดที่ก่อให้เกิดเป็นสัญลักษณ์เชิงอุดมคติที่มีอิทธิพลครอบงำเกือบตลอดช่วงประวัติศาสตร์จีน ทำให้จิตใจของชาวจีนรวมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และยังมีคุณค่าด้านคุณธรรมที่ทำให้มีการพัฒนาทางด้านสังคม การเมือง เศรษฐกิจ ความเชื่อทางศาสนา และเทคโนโลยี นอกจากนี้ยังเป็นพลังกระตุ้นการพัฒนาเศรษฐกิจจีน และทำให้สังคมมีความสงบสุข

นวนิยายไทยที่สะท้อนความกตัญญูตามคำสอนของขงจื้อ ทำให้ผู้อ่านได้ความรู้และข้อคิดเกี่ยวกับคุณธรรม ผู้อ่านได้เห็นความสำคัญของคุณธรรมที่มีต่อสังคมและปฏิบัติตาม ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Xu Weijie (๒๕๕๕) ที่พบว่า นวนิยายไทยได้ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่ผู้อ่านโดยผ่านคำพูดและการกระทำของตัวละครคนไทยเชื้อสายจีน โดยเฉพาะคุณธรรมความกตัญญูจะทำให้ผู้อ่านได้ซาบซึ้งในคุณธรรมและจริยธรรมนี้ สามารถปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมอันดีงามนี้แก่ผู้อ่านได้ตามคำสอนของขงจื้อ ซึ่งจะทำให้สังคมมีความรักต่อกัน มีความสงบสุข และมีจิตใจที่รักธรรมชาติ สอดคล้องกับงานวิจัยของอนุพันธ์ สุทธยากร (๒๕๕๑) ที่พบว่า การนำคำสอนของขงจื้อมาประยุกต์ใช้ คำสอนมีคุณค่าต่อความสัมพันธ์ในสังคม ซึ่งทำให้สมาชิกในสังคมยอมรับและทำหน้าที่ของตนได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม โดยเริ่มจากครอบครัว และขยายไปสู่สังคม ซึ่งคำสอนของขงจื้อมีส่วนช่วยลดปัญหาสังคมและพัฒนาให้เจริญรุ่งเรือง ดังนั้น เมื่อคนไทยเชื้อสายจีนปฏิบัติตนเป็นผู้ที่มีความกตัญญูตามคำสอนของขงจื้อแล้ว สังคมจะมีความสงบสุข

นวนิยายไทยได้ให้ความรู้และแนวคิดแก่ผู้อ่านโดยสอดแทรกคำสอนของขงจื้อในเรื่อง นวนิยายจึงเป็นเครื่องมือสอนให้ผู้อ่านเกิดความตระหนักคุณธรรมความกตัญญูและนำมาปฏิบัติสะท้อนถึงการมีคุณธรรมที่ดีงามของมนุษย์โดยประพุดิ ซึ่งทำให้กระทบต่อวงศ์ตระกูลและสังคม คำสอนของขงจื้อที่เกี่ยวกับคุณธรรมความกตัญญูไม่ล้าสมัย มนุษย์ทุกคนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในทุกสมัย เพื่อให้ชีวิตและสังคมย่อมจะอยู่อย่างสงบร่มเย็น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ไกรศรี นิมนานเหมินทร์ (๒๕๒๘ : ๒๒) ว่า ปรัชญาของขงจื้อสร้างคุณธรรมความกตัญญูแก่ประชาชน ทำให้ตระหนักในเกียรติและศักดิ์ศรีของบรรพบุรุษ และไม่ทำความชั่วให้วงศ์ตระกูลต้องมัวหมอง ซึ่งเป็นผลดีในทางการปกครอง และความสงบเรียบร้อยของสังคม และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาวิฑูริพงษ์ ปัญญาวิโร (มะพารัมย์) (๒๕๕๐) ที่พบว่า “เสี่ยว” (กตัญญู) ในลัทธิขงจื้อได้ให้คุณค่าที่นำไปประยุกต์ใช้ในสังคมมาตั้งแต่อดีต กระทั่งถึงปัจจุบัน คุณธรรมข้อนี้ได้กลายมาเป็น “เสาหลัก” ที่ช่วยพยุงหรือค้ำชูสังคมให้เกิดสันติสุข เกิดความร่มเย็นทั้งในสังคมจีนและสังคมไทย โดยเฉพาะในสังคมไทยปัจจุบัน

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิเคราะห์คำสอนของขงจื้อที่ปรากฏในนวนิยายไทย มีข้อเสนอแนะดังนี้

๑. ควรวิเคราะห์ภาพสะท้อนคำสอนของขงจื้อในวรรณกรรมประเภทอื่น เช่น เรื่องสั้น สารคดี เป็นต้น

๒. ควรวิเคราะห์คำสอนของขงจื้อในด้านอื่น ๆ ในนิยายไทย เช่น การปกครอง การเมือง การศึกษา เป็นต้น

